

**Резюмета на доклади гл.ас.Вероника Иванова, д.пс.**

## **1.ПРОБЛЕМИ ПРИ ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЛИЧНОСТТА**

### **ПРИ ЮНОШИ В КЛИНИЧНИ УСЛОВИЯ**

Вероника Иванова

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна

Резюме. В норма процесът на юношество е достатъчно болезнен и труден, но е важно да бъдат разграничавани онези състояния, които не се нуждаят от продължително лечение и психиатрична помощ, от патологичните състояния, което изисква прецизна диагностика. Настоящият материал има за цел да постави въпроса за трудностите и спецификите при изследване на личността в развитие в юношеска възраст със стандартно използваните в клиничната практика методики в България. За целта са представени резултати от приложението на две от най-често използваните методики в клиничната практика у нас: кратката форма на въпросник за изследване на личността ММРІ (71) и Тематично аперцептивния тест. Изследваната извадка от юноши ( $N = 230$ , 55% момичета) между 14 и 16 години е разделена на две подгрупи: юноши с „психотичен тип профил” и юноши с „невротичен” тип профил. Данните са събирани в рамките на дванадесет години (2010-2022) в МБАЛ „Света Марина” – Варна, както от детско-юношеската психиатрична клиника, така и от консултации на юноши в педиатричната клиника. Изследването установи добри показатели на надежност на скалите на кратка форма на ММРІ (71) в юношеската група между 14 и 16 години (стойности на алфа на Кронбах от 0.53 до 0.73), като за по-детайлно изследване на личностова predisposition, преживявания и чувства е полезно съчетаването на самооценъчни с проективни методи.

## **PROBLEMS IN THE STUDY OF PERSONALITY IN ADOLESCENTS IN CLINICAL SETTINGS**

**Veronika Ivanova**

Abstract. Normally, the process of adolescence is quite painful and complicated, and it is important to distinguish those conditions that do not require long-term treatment and psychiatric care from pathological states requiring accurate diagnosis. This report aims to raise the issue of difficulties and specifics in assessing personality in adolescence with the standard methods used in clinical practice in Bulgaria. For this purpose, the results from the application of two of the most commonly used methods in clinical practice in our country are presented: the short form of a questionnaire for the study of personality MMPI (71) and the Thematic apperception test. The studied sample of adolescents (N=230, 55% girls), between 14 and 16 years, was divided into two subgroups: adolescents with “psychotic” type of profile and adolescents with “neurotic” type of profile. The data was collected in the course of twelve years (2010-2022), in multi-profile hospital “Sv. Marina” – Varna, both from the child and adolescent psychiatric clinic and from consultations of adolescents in the pediatric clinic. The study found good indicators of the reliability of MMPI short-term scales (71) in the adolescent group between 14 and 16 years of age (Cronbach’s alpha values from 0.53 to 0.73), while for a more detailed assessment of personality predisposition, experiences, and feelings, the combination of self-assessment and projective methods might be helpful.

## **2. ЛИЧНОСТЕН ТИП И СТИЛОВЕ НА ОБЩУВАНЕ ПРИ БЪДЕЩИТЕ МЕДИЦИ**

Вероника Иванова, Миглена Календжиева,

Резюме: Целта на настоящия доклад е да изследва личностовите типове и да изведе водещите стилове на общуване сред бъдещите лекари, поставяйки индиректно във фокуса на вниманието темата за личността и нейните преживявания, ролята на взаимоотношенията лекар - болен в лечебния процес. Изследвани са 114 студенти от трети курс на медицински университет. Резултатите са обсъдени с изследваните лица по време на семинарните им занятия. Освен научната цел да провери и изследва хипотеза за

преобладаващ личностен тип (по Майерс-Бригс), този доклад цели и да се създаде нагласа за изследване, както и интерес към човешката личност и стиловете на общуване.

Използван е български вариант на въпросник, изграден върху теоретичния модел на Юнг, допълнен от Майерс-Бригс. Резултатите свидетелстват за преобладаващ сензоричен, мисловен и оценяващ тип, което донякъде обяснява бариерите пред автентичното и емпатичното свързване с пациента- способност, характерна за чувстващия и интуитивен тип.

Ключови думи: личностови типове, взаимодействие лекар - болен, терапевтична комуникация.

## **PERSONALITY TYPE AND COMMUNICATION STYLES IN FUTURE DOCTORS**

Ivanova Veronika, Kalendzhieva, Miglena, MU-Varna,

Summary: The purpose of this report is to investigate personality types and try to identify the leading styles of communication among future doctors, indirectly focusing on the topic of personality and its experiences, the role of doctor-patient relationships in the healing process. 114 students in their third year of medical university were studied. The results were discussed with the researched during their seminar classes. In addition to the scientific goal of testing and investigating a hypothesis about a predominant personality type (according to Myers-Briggs), this report also aims to create a research mindset and interest in human personality and communication styles. A Bulgarian version of the questionnaire, built on Jung's theoretical model, supplemented by Myers-Briggs, was used. The results indicate a predominant sensory, thinking and evaluating type, which partly explains the barriers to authentic and empathic connection with the patient, an ability that is characteristic of the feeling and intuitive type.

Key words: personality types, doctor-patient interaction, therapeutic communication.

### **3. Specifics in Children's Drawings with Autism**

**Veronika Ivanova**

Background: The peculiarities of sensory perception and perception of one's own body in children with autism are the basis for understanding their cognitive and social development difficulties. Objective: The study aims to structure different categories of drawings of children with autism and compare them with the severity of autism measured by CARS2. Methods: 120 children aged 3 to 9 years were studied ( $X = 6.26$ ,  $SD = 3.16$ ). Drawings of autistic children. The children have a white sheet, pencils, a children's drawing table, and the experimenter asks them to draw a person. The children were studied with CARS. 2. Clinical method: includes observation, direct work with the child on each of the topics of the methodology used, interview with parents, diagnostic discussion with the clinical team. Psychodiagnostic method: includes an examination of children with mental developmental stairs, assessment of cognitive, communication, socioemotional and sensorimotor functions. CARS 2 Childhood Autism Rating Scale | Second Edition Statistical. Method: includes data processing using the SPSS programme. Descriptive statistics, correlation analysis, a frequency distribution of data are used for data analysis. Results: The results show eight main categories of drawings in autistic children: 1. circles, water; 2. patches of colour covering the human figure or representing a human figure without an external boundary; 3. figures and letters; 4. human figures fenced as a bubble, a human figure composed of parts of objects (the elements are not connected); 5. objects with geometric shapes (buildings, roads with markings, apartment blocks, strange shells; 6. road signs, logos. Conclusions: There is no statistical dependence between the severity of autistic symptomatology and the types of drawings. We can draw some conclusions about how a child with autism perceives his own body from the presented results. Because we see that in mild and moderate degrees of autism CARS 2, the whole variety of drawing categories was evaluated, while in severe and very severe degrees of expression of the disorder circles, colourful spots with vague boundaries predominate. Children with autism often identify with non-living objects, street signs, eccentric houses and towers.

**Образът на тялото в рисунките на децата, диагностицирани с аутизъм**

Вероника Иванова

Резюме: Спецификата на сензорното възприятие и на възприятието на собственото тяло при децата с аутизъм е в основата на разбирането трудностите в когнитивното и социалното им развитие. От друга страна, рисунката е метод на изследване с терапевтичен ефект и намалява до минимум вредата и тревожността от едно стандартно психологично изследване. Настоящата статия има за цел да изследва проблематиката свързана с образа на тялото и неговата употреба в клиничната диагностика и терапевтична практика с деца, диагностицирани с аутизъм. Следвайки принципа на качествените методи за клинична диагностика, този труд прави опит да представи мястото на телесното, вътрешният образ на тялото в работата с аутистичното дете и начините, по които то ни го представя в своите рисунки по време на сесиите с психолога. Изследвани са рисунките на 60 деца диагностицирани с аутизъм на възраст от 3 до 6 годишна възраст. Използвани методи : методът на свободната рисунка, клинично наблюдение. Резултати: При изследване на рисунките на деца диагностицирани с аутизъм, бяха отчетени определени специфики и тенденции, които позволяват частичното им структуриране и анализиране, сравнение в групата на аутистичните деца. Поради спецификата и силната хетерогенност на състоянието не се препоръчва подобен род изследвания да се правят при сравнителен анализ с контролни групи здрави деца. Изводи: Изведени са някои общи моменти, като идентификацията с отделни обекти, като пътни знаци, цифри, разчленяване на вътрешния образ на тялото, рисуване на фигурите, оградени от външния свят с кръг или квадрат и др. Целта е деликатно и с уважение към аутистичните защити на детето, да се направи опит за разбиране на вътрешния образ на тялото и пътищата за терапевтична работа.

#### **4. ON PSYCHOLOGICAL AND PSYCHIATRIC IMPACT OF PIRACY ON SEAFARERS**

**Aleksandrov, I., Arnaudova, M., Stoyanov, V., Ivanova, V., & Petrov, P. Y.**

Background: It has been discussed that being held hostage can have harmful short and often long-term physical, psychological, familial and social effects on the victims. This is a complex area of research and the data is sparse yet. The aim of our study is to present our experience

concerning some psychological and psychiatric consequences on Bulgarian seamen victims of pirate's attack long captivity and to suggest a suitable methodology of a psychological investigation in such cases. Methods: Seven Bulgarian hostage survivors underwent comprehensive psychological and psychiatric assessments twenty days after pirate's captivity release. Results and discussion: In general terms, the psychological and psychiatric impact on the victims is similar to that of being exposed to other serious life-threatening events, including terrorist incidents and natural disasters. All the subjects, who have been examined in our study, reported feelings of detachment and alienation from close others and startle by noises, nightmares and sleep disturbances. Anxiety symptoms, characterized by apprehension, tension and fear in particular situations, and some depressive features (depressive mood, lack of interest and activities, lassitude) on a sub-clinical level were registered. Conclusion: Despite some limitations our report discusses important issues, concerning psychological and psychiatric consequences on Bulgarian seamen victims of pirate's attack long captivity and present a suitable model of a psychological investigation in such cases and states the need of supportive care of the victims.

## **ЗА ПСИХОЛОГИЧНОТО И ПСИХИАТРИЧНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПИРАТСТВОТО ВЪРХУ МОРЯЦИТЕ**

Александров, И., Арнаудова, М., Стоянов, В., Иванова, В., & Петров, П. Й.

Резюме: Обсъждано е, че задържането като заложник може да има вредни краткосрочни и често дългосрочни физически, психологически, семейни и социални ефекти върху жертвите. Това е сложна област на изследване и данните все още са оскъдни. Целта на нашето изследване е да представи нашия опит по отношение на някои психологически и психиатрични последици върху български моряци, жертви на пиратско нападение в продължителен плен и да предложи подходяща методология за психологическо изследване в такива случаи. Методи: Седем оцелели български заложници са подложени на цялостна психологическа и психиатрична оценка двадесет дни след освобождаването на пиратския плен. Резултати и дискусия: Като цяло, психологическото и психиатрично въздействие върху жертвите е подобно на това при излагане на други сериозни животозастрашаващи събития, включително терористични инциденти и природни бедствия. Всички субекти, които са били изследвани в нашето проучване, съобщават за

чувство на откъснатост и отчуждение от близките и стрес от шумове, кошмари и нарушения на съня. Регистрирани са тревожни симптоми, характеризиращи се с притеснение, напрежение и страх в определени ситуации и някои депресивни характеристики (депресивно настроение, липса на интерес и активност, отпадналост) на субклинично ниво. Заключение: Въпреки някои ограничения, нашият доклад обсъжда важни въпроси, свързани с психологическите и психиатрични последици върху българските моряци, жертви на пиратско нападение, дълго време в плен и представя подходящ модел на психологическо изследване в такива случаи и заявява необходимостта от поддържаща грижа за жертвите.

## **5. DIAGNOSTIC CHALLENGES IN ASSESSING**

### **POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER**

Mariana Arnaudova<sup>1</sup>, Ivan Aleksandrov<sup>1</sup>, Valery Stoyanov<sup>2</sup>, Veronika Ivanova<sup>1</sup>,

Petar Y. Petrov<sup>1</sup>

#### **SUMMARY**

Post-traumatic stress disorder (PTSD) is one of those psychiatric disorders that are still away from our attention, understanding, assessment and proper management. What could be the reason as by its name and diagnostic criteria an etiological fact is specified, namely a specific traumatic event. In our paper we aim to share and elicit some difficulties that we have met in consulting, diagnostic and management of people, who have suffered a traumatic event. On the base of a review of current psychiatric classifications and ongoing discussions we briefly summarize and discuss important key points. The definition of the event, associated with PTSD is different in DSM-III (introduced for the first time in a classification of mental disorders), DSM-IV and ICD-10. DSM-IV is less restrictive and includes events that occur more frequently. In DSM-5, PTSD is placed in chapter "Trauma and Stressor-related disorders" and the accent is on the variable clinical characteristics of psychological distress. Emotional reactions to the traumatic event are no longer part of Criterion A. The clinical presentation varies and a number of intrusive psychological and physiological reactions of distress are described. Here comes a problem- the

assessment of the trauma itself and the determination of the basic symptoms, when such an event happens. So, the skills to assess the trauma, to determine and competently attribute these symptoms to the specific event and cluster are of great importance. We conclude that a number of risk and prognostic factors should be considered in the process of assessment, diagnosis and management.

## **ДИАГНОСТИЧНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО ПРИ ПОСТТРАВМАТИЧНО РАЗСТРОЙСТВО**

Мариана Арнаудова<sup>1</sup>, Иван Александров<sup>1</sup>, Валери Стоянов<sup>2</sup>, Вероника Иванова<sup>1</sup>,

Петър Й. Петров<sup>1</sup>

### **РЕЗЮМЕ**

Посттравматичното стресово разстройство (PTSD) е едно от онези психиатрични разстройства, които все още са далеч от нашето внимание, разбиране, оценка и правилно управление. Каква би могла да е причината, тъй като чрез наименованието и диагностичните критерии е посочен етиологичен факт, а именно конкретно травматично събитие. В нашата статия се стремим да споделим и изясним някои трудности, които сме срещали при консултирането, диагностиката и управлението на хора, които са претърпял травматично събитие. Въз основа на преглед на настоящите психиатрични класификации и текущи дискусии ние накратко обобщаваме и обсъждаме важни ключови точки.

Дефиницията на събитието, свързано с ПТСР е различно в DSM-III (въведена за първи път в класификация на психичните разстройства), DSM-IV и ICD-10. DSMIV е по-малко ограничителен и включва събития, които се случват по-често. В DSM-5 ПТСР е поставено в глава „Разстройства, свързани с травма и стресор“ и акцентът е върху променливите клинични характеристики на психологическия дистрес. Емоционалните реакции към травматичното събитие вече не са част от Критерий А. Клиничното представяне варира и са описани редица натрапчиви психологически и физиологични реакции на дистрес. Тук идва един проблем – оценката на самата травма и определянето на основните симптоми, когато такова събитие се случи. Така че уменията за оценка на травмата, за определяне и компетентно приписване на тези симптоми на конкретното събитие и клъстер са от голямо

значение. Ние заключаваме, че редица рискови и прогностични фактори трябва да бъдат взети предвид в процеса на оценка, диагностика и управление.

**6. Early Diagnosis and Counseling in Adolescents With Subclinical Psychotic Symptoms. The Global Psychotherapist, 2(1), 62–68. Ivanova, V. (2022).**

Abstract. Psychosis is a condition characterized on current diagnostic tests by impairment and may include severe disturbances of cognition, thinking, behaviour, and emotion. The need for early diagnosis and prevention of psychotic episodes in adolescents challenges traditional models of counselling, diagnosis, and treatment. The aim of the present study is to derive the main themes and psychological manifestations in the first psychotic episode in adolescents and to deepen knowledge and raise questions around the specific experiences of psychotic adolescents in order to help the clinical psychologist and psychotherapist in diagnostic and therapeutic counselling. This thus goes beyond the visible behaviour and the medical model that pays little attention to the causal relationships in psychosis and its unconscious components. Thirty-six adolescents (27 girls) with subclinical and clinical psychotic symptoms and 30 adolescents (16 girls) with neurotic symptoms were interviewed. A clinical approach was used – clinical psychological interview followed by psychotherapeutic work. Findings and statements can be found showing that early psychotic signs may change into a more severe adolescent crisis, as well as indications of the nature of anger towards parents, unstable mood and aggressivity. Leading themes in interviews and psychotherapeutic sessions may relate to feelings of insignificance in the world around them, unclear sexual identification, too close a relationship with their mothers, and anxiety about real or symbolic absence such as their mothers' working away from home for long periods of time. In 79% of the interviews with adolescents with psychotic symptoms, we see a lack of real symbolic play in childhood. suitable for non-psychotic adolescents, in this case to change in the first psychotic episode

**Ранна диагностика и консултиране при юноши със субклинични психотични симптоми.**

**The Global Psychotherapist, 2(1), 62–68. Иванова, В. (2022).**

Резюме. Психозата е състояние, което се характеризира с настоящи диагностични тестове с увреждане и може да включва тежки нарушения на познанието, мисленето, поведението и емоциите. Необходимостта от ранна диагностика и превенция на психотични епизоди при юноши поставя под въпрос традиционните модели на консултиране, диагностика и лечение. Целта на настоящото изследване е да изведе основните теми и психологически прояви в първия психотичен епизод при юноши и да задълбочи знанията и да повдигне въпроси около специфичните преживявания на психотични юноши, за да помогне на клиничния психолог и психотерапевт при диагностично и терапевтично консултиране. По този начин това надхвърля видимото поведение и медицинския модел, който обръща малко внимание на причинно-следствените връзки в психозата и нейните несъзнателни компоненти. Бяха интервюирани 36 юноши (27 момичета) със субклинични и клинични психотични симптоми и 30 юноши (16 момичета) с невротични симптоми. Използван е клиничен подход – клинично психологическо интервю, последвано от психотерапевтична работа. Могат да се намерят констатации и твърдения, които показват, че ранните психотични признаци могат да преминат в по-тежка юношеска криза, както и индикации за природата на гнева към родителите, нестабилното настроение и агресивността. Водещите теми в интервютата и психотерапевтичните сесии може да са свързани с чувството за незначителност в света около тях, неясна сексуална идентификация, твърде близки отношения с майките им и безпокойство от реално или символично отсъствие, като например работата на майките им далеч от дома за дълги периоди от време от време. В 79% от интервютата с юноши с психотични симптоми виждаме липса на истинска символична игра в детството

## **7. Possibilities of working with Bulgarian folk tales for women and girls who have been victims of violence**

Veronika Ivanova, Varna (Bulgaria)

The purpose of this report is to describe how women and girls who have suffered from physical and sexual violence can, through the use of the image of women in Bulgarian folktales, love their

gender again and strengthen their belief that female nature, despite its vulnerability, is beautiful and creates good and life. Several cases from clinical practice are presented, taking into account the high efficiency of working with fairy tales with women and girls who have experienced a traumatic event. Some of the images that appear in the fairy-tale heritage of Bulgaria are analyzed. Some clinical notes show that crisis work does not remain only at the level of crisis counseling, but moves into a deeper psychotherapeutic process.

### **Възможности на работата с български народни приказки при жени и момичета пострадали от насилие.**

Вероника Иванова

Настоящият доклад има за цел да опише как през използване образът на жените в българските народни приказки, жените и момичетата пострадали от физическо и сексуално насилие, могат отново да обикнат своя пол, да засилят вярата си, че въпреки уязвимостта на женската природа тя е прекрасна и създаваща добро и живот. Представени са няколко казуса от клиничната практика, като се отчита високата ефективност на работата с приказки в при жени и момичета преживели психотравмено събитие. Анализирани са част от образите, които присъстват в приказното наследство на България. През някои клинични бележки показват как кризисната работа не остава само на ниво кризисно консултиране, а преминава в по-задълбочен психотерапевтичен процес.

### **8. СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ПРОЦЕСА НА ГРУПОВА ДИНАМИКА МЕЖДУ НИСКО И ВИСОКО ФУНКЦИОНИРАЩИ ГРУПИ ОТ СТАЦИОНАРНИ ПСИХОТИЧНИ ПАЦИЕНТИ**

Иванова, Вероника, Календжиева Миглена, Медицински университет „Параскев Стоянов”- Варна,

Резюме: Представен е сравнителен анализ на процеса на групова психотерапия при ниско функциониращи групи от психотично болни в остър сектор с групова психотерапия във високофункционираща група в дневен стационар. Факторите, по които се прави качественият анализ са елементи на груповата динамика: цел на групата, групови норми, структура на групата, груповата кохезия, темите на груповите сесии, взаимоотношенията

между участниците, както и отношението към терапевта. Групите са провеждани два пъти седмично в психиатрични клиники към болница Света Марина-Варна, през последните десет години. Методите на изследване : груповата сплотеност е изследвана с Роршахов групов опит по модела на Кокошкарова, а груповата динамика с анализ на протоколи от груповите сесии и метод на Бюджентал за оценка нивото на автентично „присъствие” както на членовете на групата, така и на терапевта. Фокусът на груповата психотерапия е върху взаимоотношенията, които болните създават „тук и сега”. Резултати: съществуват различия в груповата динамика в ниско и високо функциониращите групи от хоспитализирани психотично болни, което изисква различни терапевтични подходи и различни психотерапевтични умения от терапевта в двете групи. В групата на ниско функциониращите психотично болни, в остър сектор, са ниски показателите по фактор групова сплотеност, отчуждението и усещането за самота са основните преживявания изведени в анализа, както и чувството за телесна незащитеност, поради което тези групи се нуждаят от по-структуриран подход, повече откритост и автентичност от терапевта, минимум интерпретации. За разлика от психотичните, високофункциониращи смесени групи, се фокусират повече върху взаимоотношенията в групата и там са същинските психотерапевтични групи, с фокус върху отношенията. Във високо функциониращата група, психотично болните са склонни да търсят( при подкрепа от терапевта), повече връзка между отношенията им извън клиниката и отношенията, които протичат в груповите сесии.

## **COMPARATIVE ANALYSIS OF THE GROUP DYNAMICS PROCESS BETWEEN LOW AND HIGHLY FUNCTIONING GROUPS OF INPATIENT PSYCHOTIC PATIENTS**

Ivanova, Veronica, Kaledzhieva Miglena, Medical University "Paraskev Stoyanov" - Varna,

### **Abstract**

A comparative analysis of the process of group psychotherapy in low-functioning groups of psychotic patients in an acute sector with group psychotherapy in a high-functioning group in a daily inpatient is presented. The factors by which qualitative analysis is made are elements of the

group dynamics: group dynamics, group norms, group structure, group cohesion, group session themes, relationships between participants, as well as attitudes towards the therapist. The groups have been held twice a week in psychiatric clinics at St. Marina-Varna Hospital for the past ten years. The methods of research Group cohesion was studied with Rorshahov group experience on the model of Hensharova, and the group dynamics with a contingent analysis of protocols from the group sessions and Budgenthal method for assessing the level of authentic "presence" of both the group members and the therapist. The focus of group psychotherapy is on the relationships that the sick create "here and now". Results: there are differences in group dynamics in low and high-functioning groups of hospitalized psychotic patients, which requires different therapeutic approaches and different psychotherapeutic skills from the therapist in both groups. In the group of low-functioning psychotic patients, in the acute sector, indicators are low in group cohesion factor, alienation and feelings of loneliness are the main experiences brought into the analysis, as well as the sense of bodily indefensibility, which is why these groups need a more structured approach, more openness and authenticity from the therapist, minimum interpretations. Unlike psychotic, high-functioning mixed groups, they focus more on the group's relationships, and there are the actual psychotherapeutic groups, with a focus on relationships. In the highly functional group, psychotic patients tend to seek more connection between their relationships outside the clinic and the relationships that take place in group sessions.

## **9. Study of the Level of Social Accessibility in Children with Autism.**

**Veronika Ivanova, Autism Spectrum Disorders: Open Access, 1(1), 1–5**

The purpose of this study is to propose a method of complementing data combined from both objective methods such as CARS-2 and direct monitoring and intervention when working on a socio-communicative development scale in autistic children. The study aims to show the interrelationship between the Socio-Communicative Development scale and the other characteristics of autistic behavior. Methods: CARS-2 (Childhood Autism Rating Scale, Second Edition), "Early socio-communication scale ESCS", statistical analysis (descriptive statistics, correlation analysis, a frequency distribution of data). Sample: 260 children diagnosed with autism (38% girls) were studied between the ages of 3 and 16 years ( $X = 6.26$ ,  $SD = 3.16$ ), comparative analysis and the correlations between clinical surveillance data, interview with parents, contact with the child and methodologies used are derived. Results: To establish the

linear combination between the "Early socio-communication scale ESCS" and the CARS-2 rocks, multiple linear regression analysis was carried out. The combination of CARS-2 variables and the scale is statistically significant. ( $F = 7.51$ ,  $p < 0.05$ ,  $R = 8.541$ ). Adjusted  $R^2 = 6.27$ , this shows that 62% of the variable "Soci-communicative development" variables can be explained by the regression model presented. Conclusion: The results show that direct monitoring and reporting methods, the socio-communicative development scale has a highly statistically significant correlation level and interrelations with more objective evaluation methods for autism.

### **Изследване на нивото на социални умения при деца от аутистичния спектър**

Вероника Иванова

Целта на това проучване е да предложи метод за допълване на данни, комбинирани от двата обективни метода като CARS-2 и директно наблюдение и интервенция при работа по скала за социално-комуникативно развитие при деца с аутизъм. Изследването има за цел да покаже взаимовръзката между скалата Социално-комуникативно развитие и другите характеристики на аутистичното поведение. Методи: CARS-2 (скала за оценка на детския аутизъм, второ издание), "Скала за ранна социална комуникация ESCS", статистически анализ (дескриптивна статистика, корелационен анализ, честотно разпределение на данните). Изводка: Изследвани са 260 деца с диагноза аутизъм (38% момичета) на възраст между 3 и 16 години ( $X = 6,26$ ,  $SD = 3,16$ ), сравнителен анализ и корелациите между данните от клинично наблюдение, интервю с родители, контакт с детето и използваните методологии са извлечени. Резултати: За да се установи линейната комбинация между "Ранната социално-комуникационна скала ESCS" и скалите CARS-2, беше извършен множествен линеен регресионен анализ. Комбинацията от CARS-2 променливи и скалата е статистически значима. ( $F = 7.51$ ,  $p < 0.05$ ,  $R = 8.541$ ). Коригиран  $R^2 = 6,27$ , това показва, че 62% от променливите на променливата "Социално-комуникативно развитие" могат да бъдат обяснени с представения регресионен модел. Заключение: Резултатите показват, че методите за директно наблюдение и отчитане, скалата за социално-комуникативно развитие имат високо статистически значимо ниво на корелация и взаимовръзки с по-обективни методи за оценка на аутизма.

## **10. The Ability to Authentic Presence of the Therapist as a Method of Quality Follow Up the Effectiveness of Psychotherapy.**

**Veronika Ivanova, The Global Psychotherapist, 1(2), 36–40**

### **Abstract**

There are a dispute and a large number of methods that claim to measure efficiency in psychotherapy. Most studies focus on the personality and skills of the therapist, less those who examine the process of psychotherapy and interconnections between the therapist and the customer change process. In the present study, we present a method of assessing the authenticity and the level of communication inspired by the theory of Budgatal (Budgendhal), examining the authenticity of the client's contact after each session, together with two therapist-related factors: expression and openness ( Reflectiveness in Peseski). In the semantics of positive psychotherapy, these are the abilities of the therapist, the ability to openness, emotional expression, and so on the results through the correlation analysis of the authentic presence and communication scale (Alpha of Cronbach Alfa 0.6) presents the correlation relationship between abilities for Expression and accessibility of the therapist and the level of authenticity in the therapeutic shares of the client. The results show that there is a statistically significant positive correlation (Pearson Correlation .594 and .622) between the ability to open and high levels of authenticity in therapeutic communication and negative correlation with the emotional expression of the therapist. In conclusion, we can say that the level of authenticity in therapeutic communication depends on the ability to openness (frankness by Peseschkian) and needs the opposite of expressiveness, namely the introverted function of the emotion capable of "the contents of the other's experiences, without taking space with excessive expression of their emotions.

**Способността за автентично присъствие на терапевта, като метод за качествено проследяване ефективността на психотерапията**

Вероника Иванова

МУ Варна „ Проф. д-р Параскев Стоянов”, България, e.mail: veronika\_ivanovi@abv.bg

Съществува спор и голямо количество методи, които претендират да измерват ефективност в психотерапията. Повечето изследвания се съсредоточават върху личността и уменията на терапевта, като по-малко са тези, които изследват самият процес на психотерапия и взаимовръзките между терапевта и процеса на промяна при клиента. В настоящето изследване представяме един метод за оценка на автентичността и нивото на комуникация, вдъхновен от теорията на Бюджентал ( Бюджентал) , като се изследват степени на автентичност на контакта на клиента след всяка сесия, заедно с два фактора свързани с терапевта: експресивност и откритост (откровеност по Песешкиян). В семантиката на позитивната психотерапия това са пърчините способности на терапевта, способностите за откритост, емоционална експресия и т.н. В резултатите, посредством корелационен анализ на скалата за автентично присъствие и комуникация ( алфа на Cronbah alfa 0.6) са представени корелационните отношения между способностите за експресивност и достъпност на терапевта и нивото на автентичност в терапевтичното споделя на клиента. Резултатите показват, че има статистически значима положителна корелация ( Pearson corelation .542 и .506) между способността за откритост и високите нива на автентичност в терапевтичната комуникация и отрицателна корелация с емоционалната експресия на терапевта. В заключение В заключение можем да кажем, че нивото на автентичност в терапевтичната комуникация зависи от способността за откритост (откровеностт по Peseschkian ) и се нуждае от обратното на експресивността, а именно от интровертираната функция на емоцията, способна да „ контейнира” преживяванията на другия, без да заема пространството с прекалена изява на своите емоции.

## **11. Family Dynamics in Psychotherapy in Adolescents with Anorexia.**

**Veronika Ivanova. The Global Psychotherapist, 1(1), 34–38.**

The article presents the question of the relationship between family dynamics and the emergence, development and treatment in adolescents with eating disorders, through the eyes of psychodynamic and positive approach in psychotherapy. The main conclusion is that without taking into account the dynamics of family relations, the function of the symptom cannot be understood.

### **Семейна динамика в психотерапията при юноши с анорексия**

Вероника Иванова

МУ Варна „ Проф. д-р Параскев Стоянов”, България, e.mail: veronika\_ivanovi@abv.bg

Статията представя въпроса за връзката между семейната динамика и възникването, развитието и лечението при юноши с хранителни разстройства, през погледа на психодинамичния и позитивен подход в психотерапията. Основният извод е, че без отчитане на динамиката на семейните отношения не може да се разбере функцията на симптома.

### **12. Psychometric characteristics of a scale for assessing the effectiveness of group inpatient psychotherapy with psychotic patients.**

**Veronika Ivanova, Miglena Kalendjieva, International Journal of Science and Research (IJSR). 10(4):969-73**

This development presents the psychometric data from a developed author scale to assess the effectiveness of group psychotherapy. The person who takes part in the research are N= 104-(84 man и 21 women). The sample consists of persons aged between 19 and 76. To check the reliability analysis, a Cronbach alpha factor was used, the overall reliability of the scale was Cronbach's Alpha  $\alpha = 0.826$ . To verify the constructive validity, a research factor analysis was carried out, the results obtained showed that Bartlett's spherical test was statistically significant

( $p < 0.001$ ), the adequacy measure (The Kaiser-Meyer-Olkin-Measure of Sampling Adequacy) for the scale is 0.787. The results show that there is only one factor that includes the issues under consideration, which mainly measures the created sense of trust and safety in psychotically ill patients. The results obtained show that the applied methodology for measuring effectiveness from group inpatient psychotherapy is satisfactorily reliable and constructively valid for the given sample of psychotically ill patients.

### **Психометрични характеристики на скала за оценка на ефективност на груповата стационарна психотерапия с психотични пациенти**

Вероника Иванова, Миглена Календжиева

МУ Варна „ Проф. д-р Параскев Стоянов”, България, e.mail: veronika\_ivanovi@abv.bg

Изследването на ефективността в стационарната групов психотерапия е необходимо за издигане престижа на тази толкова трудна професия. Целта на настоящия доклад е да предложи самооценъчен метод, допълващ оценката на психотерапевта. Разработената скала позволява ретроспективна оценка на самите психотични пациенти за нивото на безопасност, сигурност и възприета подкрепа от терапевта и групата. Настоящата разработка представя психометричните данни от разработена авторска скала за оценка на ефективността от груповата психотерапия. Изследвани са  $N = 104$  души – (84 жени и 21 мъже). Извадката се състои от лица на възраст между 19 и 76 години. За проверка на анализ на надежността е използван коефициент алфа на Кронбах, общата надежността на скалата е Cronbach's Alpha  $\alpha = 0.826$ . За проверка на конструктивната валидност е проведен изследователски факторен анализ, получените резултати, показват, че тестът на Бартлет за сферичност е статистически значим ( $p < 0.001$ ), а мярката за адекватност (The Kaiser-Meyer-Olkin-Measure of Sampling Adequacy) за скалата е 0.787. Резултатите показват, че има само един фактор, който включва разглежданите въпроси, който измерва основно създаденото чувство на доверие и безопасност у психотично болните пациенти. Получените резултати показват, че приложената методология за измерване на

ефективност от групова стационарна психотерапия е задоволително надеждна и конструктивно валидна за дадената извадка от психотично болни пациенти.

### **13. Suicide Attempts in Adolescents. Psychology, 12(5),**

**Veronika Ivanova**

The purpose of this article is to present the psychodynamics of the experiences of adolescents who have attempted suicide by attempting to explore the relationships between the desire to die and the early experience of disintegration. During the hospital stay, psychotherapy sessions were conducted with 40 adolescents (28 girls), age 12 - 19, after suicide attempt. An analysis of the data from the protocol records of the sessions with adolescents, we use qualitative interpretative analysis and the main themes, are analyzed in their experiences. The results of content analysis provide a link between the early experiences of mental death from abandonment, which remained unprocessed, and the real desire for suicide, taking into account the role of psychotherapeutic contact, which promotes awareness and pronunciation in words of these experiences, eliminating the unconscious need for their realization in the present. Therapeutic contact, with therapy, focused on the “here and now” modality, helps to create a new object connection between the adolescent and the therapist, which will help the awareness and integration of the early experiences of abandonment by parents.

### **Взаимовръзки между ранната сепарационна травма, опитите за самоубийство при юноши и ролята на терапевтичния контакт в стационарната психотерапия**

Вероника Иванова

МУ Варна „Проф. д-р Параскев Стоянов”, България, e.mail: veronika\_ivanovi@abv.bg

Целта на настоящата статия е да представи психодинамиката на преживяванията на юноши, направили опит за самоубийство, като се опита да изследва взаимовръзките между желанието да умреш и ранното изживяване на дезинтеграция. По време на болничния престой, с тях са провеждани психотерапевтични сесии в университетската клиниката по Детско юношеска психиатрия, Варна, България. Използвани са няколко метода на изследване- психотерапевтично интервю, клинично кризисно консултиране и психотерапия, психодиагностичен метод: свободен асоциативен експеримент и

статистически метод. Резултатите дават основание да се търси връзка между ранните преживявания на психична смърт от изоставяне, което е останало непреработено и реалното желание за самоубийство, като се отчита ролята на психотерапевтичния контакт, който подпомага осъзнаването и изговарянето в думите на тези преживявания, което премахва несъзнаваната нужда от реализирането им в настоящето. Терапевтичният контакт, с терапия ориентирана по модалността „тук и сега“, подпомага създаването на нова обектна връзка между юношата и терапевта, която да подпомогне осъзнаването и интегрирането на ранните изживявания на изоставяне от родителите.

**14. The Parent Interaction Assessment, in Children with Autism, to Help the Short Therapeutic Counseling, Veronika Ivanova January 2021. [Psychology](#) 12(07)**

The purpose of this study is to propose a method of complementary data unification obtained through both direct observation and themes in parents' narratives about autism. Sixty children with autism were studied in indirect therapeutic consultation with parents. Methods used: review of a direct parent-child interaction observation, content analysis, and interpretive phenomenological analysis of the main themes that emerged in the process of interaction with mothers and fathers of autistic children. The independent variable are the themes that we output with a contrarian analysis are the behavioural aspects of the interaction. The results identified the main subjective themes for parents—aggression, rejection, future, isolation, hopelessness. In the control sheets stand out not calling the child by name, talking sharply to the child, hiding from him and on him, low emotional expression to the child and difficulties with the level of affection and symbiosis. In summary, we can say that the simultaneous reporting of objective facts from direct observation, combined with giving space and understanding the unconscious fantasies of the parent shared in the speech, is a method of improving the skills of brief therapeutic counselling techniques in the interaction of parents and children with autism.

## **Оценката на взаимодействието на родителите, при деца с аутизъм, в помощ на краткото терапевтично консултиране,**

Вероника Иванова

Целта на това проучване е да предложи метод за допълване на данните, получени чрез директно наблюдение и интервюиране, на родителите за аутизма. Шестдесет деца с аутизъм са изследвани в индиректна терапевтична консултация с родители. Използвани методи: клинично наблюдение на взаимодействието родител-дете, анализ на съдържанието и интерпретативен феноменологичен анализ на основните теми, възникнали в процеса на взаимодействие с майките и бащите на деца с аутизъм. Независимата променлива са поведенческите аспекти на взаимодействието. Резултатите идентифицираха основните субективни теми за родителите - агресия, отхвърляне, бъдеще, изолация, безнадеждност. В контролните листове се открояват неназоваване на детето по име, остро говорене с детето, криене от него, ниска емоционална експресия към детето и затруднения с нивото на обич и симбиоза. В обобщение можем да кажем, че едновременното отчитане на обективни факти от пряко клинично наблюдение, съчетано с даване на пространство за споделяне на представите на родителя, техните несъзнавани страхове и фантазии е продуктивен метод за кратко терапевтично консултиране на родители на деца с аутизъм.

## **15. Specifications For Research With T.A.T In Psychotic Adolescents**

**Veronika Ivanova**

Psychotic state in adolescence differs from adults, differential diagnostics requires both metric rocks and questionnaires and projected methodologies and therapeutic interview to assess the ability of symbolization, affective and cognitive moment. 16 psychotic inpatient adolescents (7 girls) have been studied aged 11 to 18, with doubts about the beginning of a psychotic disorder. The MMPI-2, a clinical version, is used. The results show that the psychotic rocks in the MMPI-2 profile, and the stories of T. A. There are disturbances of the symbolization process, a specific understanding of the metaphorical sense and the use of metaphorical meaning in concert Things

that require a careful analysis of the stories on two types of characteristic-formal and content. The interview found that at 13 out of 15 they were studied, there was no real character game in childhood.

### **Спецификации за изследване с Т.А.Т при психотични юноши**

Вероника Иванова

Психотичното състояние в юношеството се различава от това при възрастните, диференциалната диагностика изисква както метрични скали, така и въпросници и проектирани методологии и терапевтично интервю за оценка на способността за символизация, емоционален и когнитивен момент. Изследвани са 16 психотични стационарни юноши (7 момичета) на възраст от 11 до 18 години със съмнения за началото на психотично разстройство. Използва се ММПИ-2, клинична версия. Резултатите показват, че психотичните скали в профила ММПИ-2 и историите на Т. А. има смущения в процеса на символизация, специфично разбиране на метафоричния смисъл и използването на метафоричното значение в концерт Неца, които изискват внимателен анализ на разкази по два вида характеристика-формална и съдържателна. Интервюто установи, че при 13 от 15 те са били изучавани, не е имало истинска игра на характера в детството.

### **16. Positive Psychotherapy to Support Medical Student Education**

[Veronika Ivanova](#), January 2024, [The Global Psychotherapist](#) 4(1):81-84

The purpose of this report is to report on the benefits of using the method of Nossrat Peseschkian, modified by Professor Ivanka Boncheva and applied by her students in a medical environment and especially in the training of medical students. More than ten years of experience working with medical students and applying the postulates of positive psychotherapy help to acquire skills and understand the difference between simply asking questions and getting answers and the skill of “therapeutic listening”. Understanding transference and countertransference relationships. The concept of the psychosomatic arc is also used to explain the complex relationships between illness and emotion.

## **Позитивната психотерапия в помощ на обучението на студенти по медицина.**

Вероника Иванова

Целта на настоящият доклад е да сподели за ползите от използването на метода на Носрат Песешкиян, модифициран от професор Иванка Бончева и прилаган от нейните ученици в медицинска среда и по-специално в обучението на студенти по медицина. Споделен е над десетгодишен опит в работа със студенти по медицина и използването на постулатите на позитивната психотерапия, в помощ на усвояване на умения и разбиране на разликата между това просто да задаваш въпроси и да получаващ отговори и умението на терапевтичното „слушане“. Разбирането за преносни и контрапреносни отношения. Използвана е също концепцията за психосоматичната арка, в обяснението на сложните зависимости между болест и емоции.

## **17. Диагностика на интелекта с цветни матрици Рейвън (Raven, версия за деца, клинична извадка. Нормиране и стандартизация за възрастта 12-14 години**

Вероника Иванова

Резюме :

В работа на клиничният психолог в детската клиника едно от най-основните измервания е това на интелектуалното развитие. Практически не може да има психологично изследване на дете, без определяне на профил на интелектуалното развитие. Според последни проучвания, цветните матрици на Рейвън са най-добрият диагностичен инструмент за деца с умствена изостаналост, децата от аутистичния спектър. Повечето от децата, които не се справят със субскалите на Векслер, се справят с методики, които не изискват вербална преработка на информацията. Такава методика са детските прогресивни матрици на Рейвън. Целта на настоящия доклад е да представи стандартизираните норми за възрастта 12-14 години, в клинична извадка. Към момента нормите за България са само

до 11 годишна възраст, а методиката на Рейвън за възрастни е с много лоша практическа приложимост при деца под 15 годишна възраст. Показателите за валидност и надежност са различни за извадка от здрави и за клинична извадка, повечето от нормираните тестове са прилагани върху неклинична извадка, което прави недостатъчно прецизно тяхното приложение. Настоящият доклад, който представя нормите за възрастта 12-14 години, на клинична извадка от 104 деца, данни събирани в периоди 2010-2018 година, в Детска психиатрична клиника към МБАЛ „Света Марина-Варна”.

**Diagnosis of the intellect with color matrices Raven (Raven, children's version, clinical sample.) Standardization for the age of 12-14 years old children.**

Veronika Ivanova

**Abstract:**

In the work of the psychologist in psychiatric children's clinic one of the most basic measurements is that of intellectual development. Practically there can be psychological study of the child, without determining the profile of intellectual development. According to recent studies, the colored plates of the Raven is the best diagnostic tool for children with mental retardation, autism spectrum children. Most of the children who are not doing the subskalte Veksler, deal with methods that do not require verbal processing of information. Such methods are children's progressive matrices of Raven. The objective of this report is to present standardized norms for age 12-14 years ago, in a clinical sample. At the time of Bulgaria are only up to 11 years of age, and the methodology of the Raven is a very poor feasibility in children under 15 years of age. Indicators for validity and reliability are different for a sample of healthy and for clinical sample, most of normiranite tests are applied on a non-clinical sample, which makes insufficient precision their application. This report, which presents the rules for age 12-14 years, the clinical sample of 104 children, data collected in the 2010-2018 periods a year in child psychiatric clinic at university hospital "St. Marina-Varna".

## **18. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА ДИАГНОСТИКА ПРИ ДЕЦА С АУТИСТИЧНИ БЕЛЕЗИ В РАЗВИТИЕТО**

**Вероника Иванова**

### **Резюме**

Разгледани са проблемите на диагностичната и терапевтично-консултативната клинична работа при деца от аутистичния спектър. Представени са няколко клинични случая, които повдигат въпроси, свързани с необходимостта от промяна както в диагностичната оценка, така и във фокуса на терапевтичните програми, ориентирани към аутизма. Целта е да се търсят начини децата с аутизъм да бъдат повече субект на изслушване и по-малко обект на изследване от клинициста. Търсенето на смисъл в аутистичната симптоматика отвъд нарушението е важно при цялостното осмисляне и възприемане на проблема.

## **INSTITUTIONAL PSYCHOTHERAPEUTIC DIAGNOSIS IN CHILDREN WITH AUTISTIC SIGNS IN DEVELOPMENTAL**

**Veronika Ivanova**

### **Abstract**

This text addresses the problems of diagnostic and therapeutic counseling in children with autism. Several clinical cases are presented that raise questions related to the need for change in both diagnostic assessment and the focus of autism-oriented therapeutic programs. The goal is to look for ways for children with autism to be more subject to hearing and less subject to examination by the clinician. The search for meaning in autistic symptoms, beyond the disorder, is important in the overall understanding and perception of the problem.

## **19. Групова психотерапия с психотични пациенти, в болнична среда**

**Иванова, Вероника, Календжиева Миглена,**

### **Резюме**

Настоящото изследване представя основни моменти в преживяванията на психотичните пациенти по време на сесии по групова психотерапия в болнична среда. Налице е необходимост от систематично проучване на спецификите на преживяванията и цялостният психотерапевтичен процес, прилаган по време на групова психотерапия в психиатрична институция. Тенденцията за интегриране на психотерапията в психиатричната практика и превръщането ѝ в отделен метод на лечение в институция, поставя важен въпрос за ефективността на психотерапията - предпоставките, критериите и методите за нейната оценка. Цел на изследването: Да се проучат преживяванията на психотичните пациенти по време на групова психотерапия. Методи: Методите, които са използвани за анализ на груповите протоколи от сесии по групова психотерапия, са контент анализ и интерпретативен феноменологичен анализ. Резултати: Настоящата разработка предлага обобщена и систематизирана информация от проведени проучвания по темата за груповата психотерапия при психотични пациенти, в болнична среда. На основата на анализи от протоколите от проведени групови психотерапевтични сесии, са изведени няколко основни фактора, важни за психотерапията с психотични пациенти. Обобщени и представени са шест категории- обърканост, чувство за сигурност и безопасност, страх, отделеност, подкрепа и преживявания свързани с тялото. Изводите и анализите могат да послужат при търсенето на един оптимален подход към пациента с психоза, уважавайки личността и разбирайки уникалността на всеки отделен случай.

### **Group psychotherapy with psychotic patients in a hospital setting**

**Ivanova Veronika, Kalendzhieva, Miglena, MU-Varna**

### **Abstract**

The current study presents key moments of the experiences in psychotic patients during group psychotherapy sessions in a hospital environment. A systematic study is needed to outline the specifics of the experiences and the overall psychotherapeutic process applied during group

psychotherapy in a psychiatric institution. The integration of psychotherapy in psychiatric practice, and its transformation into a separate method of treatment in an institution, raises an important question about the effectiveness of psychotherapy - the prerequisites, criteria and methods for its evaluation. Aim of the study: To study the experiences of psychotic patients during group psychotherapy. Methods: The methods used to analyse the group protocols of group psychotherapy sessions are content analysis and interpretive phenomenological analysis. Results: The current study offers summarised and systematised information from studies on the topic of group psychotherapy in psychotic patients in a hospital environment. Based on the analysis of the minutes of group psychotherapy sessions, several main factors important for psychotherapy with psychotic patients can be divided into six categories - confusion, sense of security and safety, fear, separation, support and experiences related to the body. The conclusions and analysis can be used in the search for an optimal approach to a patient with psychosis, respecting the uniqueness of each case.

## **20. Приложение на проективните методи, при деца претърпели психотравмиращо събитие**

**Вероника Иванова, Иван Александров**

Резюме: Целта на изследването е да се представят възможностите на проективните методики при работа с деца преживели психотравмено събитие. Използвани са утвърдени проективни инструменти: САТ (детски аперцептивен тест), Tell me a story, SATO, както и рисувателни методики, консултативен и психотерапевтичен подход. Резултатите са представени под формата на казуси и резултати от проведените диагностични изследвания и консултации с децата. Представени са няколко казуса от клиничната практика, като се отчита високата ефективност на проективните методи в диагностичната, консултативна и психотерапевтична работа с децата преживели психотравмено събитие. Приложимостта на резултатите може да служи както за практиката на клиничните психолози и психотерапевти, така и като източник на идеи за научни разработки по темата за психотравмата в детска и юношеска възраст. Приносите на изследването са свързани с

представянето на метод, максимално ограничаващ повторното травмиране и избягване на ятрогенезиращият ефект върху децата, преживели психотравма, като същевременно се получава достатъчно диагностично важна информация за изработване на план за лечение и терапия на всяко дете. Предлага се модел за систематизация на преживявания при деца с травма, както и се структурирана качествена оценка на детските преживяванията.

### **Clinical opportunities of the projective tests in children who have suffered a psychotrauma event**

**Veronika Ivanova, Ivan Aleksandrov**

Abstract: The study present the possibilities of the projective tests with children suffering from a psychotrauma event. Were used test like: CAT (Children's Aperptive Test), Tell me a story, SATO, as well as drawing tests, a consultative and psychotherapeutic approach. The results are presented in the form of case studies and results of the diagnostic tests and consultations with the children. Several cases of clinical practice are presented, representing the high efficiency of the projective methods in the diagnostic, consultative and psychotherapeutic work with children suffering from a psychotrauma. The results can serve both the practice of clinical psychologists and psychotherapists and as a source of ideas for scientific developments on the subject of psychotrauma in childhood and adolescence. The contributions of the study are related to prevent re-trauma method and avoiding the damaging effect on children, while at the same time obtaining sufficient diagnostic information to develop a treatment and therapy plan for each child. There is a model for systematisation of experiences in children with trauma, as well as a qualitative assessment of children's experiences.

### **21. ПРОБЛЕМИТЕ ПРИ ИЗМЕРВАНЕ НА ИНТЕЛЕКТ СЪС СТАНДАРТНИ МЕТОДИ ПРИ НЕСТАНДАРТНИ ДЕЦА. ПСИХОМЕТРИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА КРАТКА ТЕСТОВА БАТЕРИЯ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ ПРИ ДЕЦА С ПСИХИЧНИ И ПОВЕДЕНЧЕСКИ**

## **НАРУШЕНИЯ – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ ПО СРЕДНИ СТОЙНОСТИ НА КЛИНИЧНИТЕ ГРУПИ**

Вероника Иванова

*Резюме:* В клиничната практика се налага моделът на търсене на съкратени, редуцирани форми на методиките, които да притежават достатъчно добри показатели на вътрешна консистентност и в същото време да не утежняват излишно специфичния процес на клиничното психологично изследване. Целта на настоящата разработка е да представи данни от изследване с кратка батерия за изследване на интелект при деца с психични и поведенчески нарушения – клинична извадка. Необходимостта от подобна методика произлиза от практическите аспекти на клинико-психологичното изследване, където голяма част от стандартизираните методики се оказват неизползваеми. Извадката е формирана от 489 деца, преминали през Детско-юношеската психиатрична клиника при „УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна, за период от 9 години (2010 – 2018). Представени са данни от сравнителен анализ при различните клинични групи.

## **THE PROBLEMS OF MEASURING INTELLIGENCE WITH STANDARD METHODS IN NON-STANDARD CHILDREN. PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF A SHORT TEST BATTERY FOR INTELLIGENCE TESTING IN CHILDREN WITH MENTAL AND BEHAVIORAL DISORDERS - CLINICAL SAMPLE**

**Veronika Ivanova**

*Abstract:* In clinical practice, there is a need for a search for shortened, reduced forms of methodologies that have sufficient internal consistency indicators, while not excessively aggravating the specific process of clinical psychological research. The purpose of this report is to present data from a short battery study for intelligence research in children with mental and behavioral disorders - a clinical sample. The necessity of such a methodology stems from the practical aspects of the clinical and psychological research, where a large number of the standardized methodologies prove to be unusable. The sample was formed by 489 children who passed through the Children's and Adolescent psychiatric Clinic at St. Marina-Varna Hospital for a period of nine years (2010-2018). Data on internal consistency of the scale, external validity, correlation between sub-tests are presented.

## **22. Нагласи, преживявания, поведенчески и социални модели в семейства, отглеждащи дете с проблеми в развитието**

Иван Стоянов Александров, Вероника Андреева Иванова

Настоящото изследване разглежда нагласите, преживяванията и различните поведенчески и социални модели при родителите на деца с проблеми в развитието, като представя обобщена информация от проведените диагностични интервюта и консултативни сесии с родителите. Обосновка: Налице е необходимост от систематично проучване и целенасочена работа по различните нагласи, поведенчески и социални модели, в семействата, отглеждащи дете с проблеми в психичното или физическо си развитие. При провеждане на диагностични интервюта с децата, родителите заявяват необходимостта си от консултативна и терапевтична работа не само с детето, но и с цялото семейство.

Проблемът на детето почти винаги създава проблеми за функционирането на цялата семейна система. Родителите се нуждаят от подкрепа при изграждането на хармонични взаимоотношения с детето, а често и между себе си. В областта на семейното консултиране при деца с хронични заболявания и проблеми в развитието, все още има недостатъчно количество на систематизирани научни изследвания, свързани с разкриването на ресурсите на системата и влияещи върху подобряване на функционирането и.

Цел на изследването: Да се проучат нагласите, преживяванията, поведенческите и социални модели в семейства, отглеждащи дете с проблеми в развитието и да се очертаят възможните ресурси за консултативна работа. Методи: Полу-структурирани психологични интервюта с родителите, анкета за социална изолация сред майки на деца с проблеми в развитието. Резултати: Настоящата разработка предлага обобщена и систематизирана информация от проведени проучвания по темата. Изводите и анализите могат да послужат при търсенето на един оптимален подход към детето и неговото семейство, уважавайки уникалността на всеки отделен случай.

**Attitudes, experiences, behaviors and social patterns in families raising a child with developmental problems**

**Ivan Stoyanov Aleksandrov, Veronika Andreeva Ivanova, MU-Varna**

This study examines attitudes, experiences, and various behavioral and social patterns in parents with children with developmental problems by presenting information from diagnostic interviews and counseling sessions with parents.

Background and object of study: There is a need for systematic research on different attitudes, behaviors and social patterns in families raising a child with mental or physical problems. When conducting diagnostic interviews with children, parents declare their need for consultative and therapeutic work not only with the child but also with the whole family. The child's problem almost always creates problems for the functioning of the whole family system. .

Parents need support to create a balanced relationship with the child, and often between themselves. In the field of family counseling in children with chronic illnesses and developmental problems, there is still not enough systematic researches related to the resources of the system and to the improvement of its functioning. Methods: Semi-structured psychological interviews with parents, questionnaire on social exclusion among mothers of children with development problems.

Outcomes: This paper provides summarized and systematic information from studies conducted on the topic. Conclusions and analyzes can serve to find an optimal approach to the child and his family, respecting the uniqueness of each individual case.

**23. СЪВРЕМЕННА ДИАГНОСТИКА НА РАЗСТРОЙСТВАТА ОТ АУТИСТИЧЕН СПЕКТЪР (РАС) Пламен Димитров<sup>1</sup> , Иван Александров<sup>1</sup> , Валери Стоянов<sup>2</sup> , Вероника Иванова<sup>1</sup> , Петър Петров<sup>1</sup> <sup>1</sup> Катедра по Психиатрия и медицинска психология, МУ – Варна,**

Резюме: Това изследване представя преглед на съвременните клинични тестове за скрининг и диагностика на разстройствата от аутистичния спектър (РАС). Все още не е създаден единен универсален метод за верифициране на състоянието. За момента не разполагаме с валидни невроизобразяващи инструменти или специфични биомаркери за

подпомагане на диагнозата. Този факт е постоянно предизвикателство за изследователите в областта на невронауките, за създаване на нови алгоритми и методи за оценка на РАС.

RECENT DIAGNOSIS OF AUTISTIC SPECTRUM DISORDERS (ASD) Plamen Dimitrov<sup>1</sup> , Ivan Aleksandrov<sup>1</sup> , Valery Stoyanov<sup>2</sup> , Veronika Ivanova<sup>1</sup> , Petar M. Petrov<sup>1</sup> <sup>1</sup> Department of Psychiatry and Medical Psychology, Medical University of Varna,

Summary: This study provides an overview of the nowadays clinical tests for screening and diagnosing of Autism Spectrum Disorder (ASD). Still there is no established a single universal method to verify the condition. Currently we do not have a valid neuroimaging instruments or specific biomarkers to aid the diagnosis. This fact is a constant challenge for researchers in the field of neuroscience to create new algorithms and methods to assess ASD. Keywords: autism, ASD, screening, diagnosis, biomarker.

## **24. ПСИХОМЕТРИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СКАЛА ЗА ПОВЕДЕНЧЕСКА ТРЕВОЖНОСТ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ** Вероника Иванова<sup>1</sup> , И.

Александров<sup>2</sup> , П. Петров<sup>3</sup> , Х. Кожухаров<sup>4</sup> , Д. Хрусафов<sup>5</sup> , С. Върбанов<sup>6</sup> , Г. Радкова<sup>7</sup>  
<sup>1</sup> Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна

Резюме: Настоящата разработка представя психометричните характеристики на авторска скала за предучилищна поведенческа тревожност за български условия. Изследвани са 137 майки и 34 бащи на деца от 3 до 6 години. Скалата е създадена на база теоретичните клинични модели на тревожността проявяваща се в поведението на деца от 3 до 6-годишна възраст. Скалата се използва за скринингово изследване и се състои от форма за родители и учители. С помощта на факторен анализ е получена скала за измерване на поведенческата тревожност в предучилищна възраст с алфа на Кронбах - .774

. Abstract: The purpose of this study was to test the psychometric properties of the Preschool Anxiety Scales in a Bulgarian sample of preschoolers. The measure was completed by 137 mothers and 34 fathers of children aged 3 to 6 years. The scale was created based on theoretical clinical models of anxiety in the behavior of children from 3 to 6 years old. Regarding the structure of anxiety symptoms, (exploratory) principal components analysis and factor analysis

indicated either a one- or a two-factor solution as the best fit for the data. Cronbach's Alpha: 0,774.

## **25. Влияние на родителския стил и специфичните родителски практики върху тревожната експресия при децата**

Вероника Иванова, Иван Александров

Целта на настоящата разработка е да се направи обзор и критичен анализ на теоретичните концепции и емпиричните данни обясняващи връзката между родителството и детската тревожност. Изследването е фокусирано основно в две области: Първата е свързана с разглеждането на емпиричните проучвания по отношение на връзката между родителския стил и поведение, и развитието на тревожност при детето, както и възможната сила и посока на влиянието помежду им. Втората е ориентирана в търсенето на отговор - възможно ли е родителския стил и поведението на родителя да са рисков фактор, влияещ и върху други форми на нарушения в детска възраст.

## **Influence of parenting style and specific parenting practices on anxious expression in children**

Veronika Ivanova, Ivan Aleksandrov

The purpose of this paper is to provide an overview and critical analysis of theoretical concepts and empirical evidence explaining the relationship between parenting and child anxiety. The research is focused in two main areas: the first is related to the examination of empirical studies on the relationship between parenting style and behavior and the development of anxiety in children and possible strength and direction of influence between them. The second is oriented in an answer - is it possible parental style and behavior of the parent to be a risk factor to other forms of childhood disorders.

## **26. Психологичното консултиране в криза – аспекти свързани със спецификата на психологичната помощ в болничната среда**

**Иван Александров, Вероника Иванов**

**Резюме:** Настоящия доклад разглежда моменти от спецификата на психологичната помощ в болничните заведения. Изследването се ограничава в рамките на психологичните интервенции по време на криза (най-често инцидент или оперативна намеса) в болнични условия. Основният акцент е поставен върху два аспекта: първият е свързан със спецификите на болничната среда и ограниченията, които тя налага върху прилагането на психотерапевтични методи, и вторият, върху конкретни психологични интервенции удачни за използване в такива условия. Идеята на разработката е предлагане на техники подходящи за психологична работа в динамична ситуативно обусловена обстановка.

## **Psychological counseling in crisis - aspects related to the specificity of psychological care in a hospital environment**

**Ivan Aleksandrov, Veronika Ivanova**

### **Abstract:**

This report examines the specific aspects of psychological care in hospitals. The study is limited to psychological interventions in times of crisis (most often an accident or surgery) in the hospital. The main focus is on two aspects: the first is related to the specifics of the hospital environment and the limitations it imposes on the use of psychotherapeutic methods and the second on specific psychological interventions useful for use in such conditions. The idea is to

offer the development of techniques suitable for psychological work in a dynamic situational conditioned environment.

## **27. Специфики на тревожността при ученици от среден курс на масовото училище**

**Вероника Иванова, И. Александров, В. Стоянов**

**Резюме:** Настоящото изследване е опит да се изследват нивата на тревожност и спецификата и в среден курс на масовото училище, а като резултат се цели идентифицирането на особеностите на специфичния профил на високо тревожното дете. Изследвани са 114 деца на възраст 12-14 години. За осъществяването на заявената цел е използвана ревизираната скала за проявена тревожност - Revised Children's Manifest Anxiety Scale. Настоящото срезово експериментално изследване се рамкира в концептуалните разбирания за тревожността като личностна характеристика, без да има претенциите на този етап да описва динамичните особености на състоянията на тревожност.

### **Specifics of anxiety in middle school students**

**Veronika Ivanova, I. Alexandrov, V. Stoyanov**

**Abstract:** The present study is an attempt to investigate the levels of anxiety and the specificity in the middle course of the mass school, and as a result, the aim is to identify the features of the specific profile of the highly anxious child. 114 children aged 12-14 were examined. To achieve the stated goal, the Revised Children's Manifest Anxiety Scale was used. The current cross-sectional experimental study is framed in the conceptual understanding of anxiety as a personality characteristic, without claiming at this stage to describe the dynamic features of anxiety states.

## **28. Личностни особености при жени с паническо разстройство**

/Изследване с Гинсен тест на жени с паническо разстройство /

Вероника Иванова

### **Резюме**

Паническото разстройство е значимо заболяване, което засяга около 3-4 % от жизнеспособното население в световен мащаб. Най – засегната е ранната зряла възраст, а етническите групи са еднакво уязвими. Настоящото изследване представя резултатите от проучване на жени с паническо разстройство със стандартизиран за българската популация Гинсен тест. То има за цел да опише личностните характеристики на страдащите от паническо разстройство.

### **Personality characteristics in women with panic disorder**

**Veronika Ivanova**

#### **Summary**

Panic disorder is a significant illness that affects about 3-4% of the viable population worldwide. Early adulthood is most affected, and ethnic groups are equally vulnerable. The present study presents the results of a study of women with panic disorder with a Ginsen test standardized for the Bulgarian population. It aims to describe the personality characteristics of panic disorder sufferers.